

Література:

1. Закон України «Про національну програму інформатизації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
2. Онопрієнко М. В. Інформаційні технології в науці: методологічний вплив і проблеми. *Наука та наукознавство*. 2011. № 3. С. 48–58.
3. Шишкіна М. П. Моделі організації доступу до програмного забезпечення у хмаро орієнтованому освітньому середовищі. *Information Technologies in Education*. 2015. № 22. С. 120–129. DOI: 10.14308/ite000525

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-259>

**STATE REGULATION OF HIGHER EDUCATION
IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW**

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН
У ВИЩІЙ ОСВІТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Cherevko N. O.

*Assistant at the Department of Public
Administration and Law
Kherson State Agrarian
and Economic University
Kherson, Ukraine*

Черевко Н. О.

*асистент кафедри публічного
управління та права
Херсонський державний
аграрно-економічний університет
м. Херсон, Україна*

Сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану. Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій вимушено перемістилася в межах України або за кордон. Багато учасників освітнього процесу все ще залишаються на тимчасово окупованих територіях та потребують особливої підтримки держави. Деякі заклади освіти були фізично зруйновані.

Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року в Україні запроваджено воєнний стан. І якщо в звичному мирному житті ще було можливо застосовувати КЗпП до повсякденних трудових правовідносин, то з початком війни він став подекуди майже непридатним до існування. Конституцією України передбачено дозвіл на обмеження окремих прав громадян у разі запровадження воєнного

стану (ст. 64) [1, с. 547], і трудові права не є виключенням. Таке обмеження конституційного права на працю, цілком очевидно, викликане обставинами активних бойових дій та необхідністю життя заходів для захисту держави [2, с. 19].

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон).

Закон № 2136-IX¹ визначає суть правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [3, с. 352]. Так, зазначений акт (ст. 8) передбачає право державних органів, серед іншого, запроваджувати трудову повинність та/або використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності [3, с. 125].

Окрім того, з метою адаптації трудових відносин під реалії війни прийнято ряд законопроектів для посилення захисту прав не лише працівників, але й роботодавців, зокрема:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення захисту прав працівників)» від 12.05.2022 року, № 2253-IX².

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин» від 05.04.2022 №7251³.

¹ Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 року, № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213620#Text> (дата звернення: 28.06.2022 року).

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12.05.2022 року, № 2253-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text> (дата звернення: 28.06.2022 року).

³ Закону про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-IX#Text> (дата звернення: 28.06.2022 року).

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» від 09.04.2021 №5371¹.

Найперший серед прийнятих у воєнний час, Закон № 2136-IX охоплює майже всі проблемні питання, які можуть виникнути у трудових відносинах під час воєнного стану, зокрема, передбачає новий порядок документообігу з питань трудових відносин на час воєнного стану, додаткові підстави для розірвання трудового договору, новий порядок вивільнення працівників, зміни щодо відпусток працівників, вводить новий термін «призупинення дії трудового договору» та визначає його порядок, збільшує тривалість робочого часу для працівників тощо.

Закон № 2136-IX має як свої переваги так і недоліки, як розширення прав та їх обмеження, і для працівників, і для роботодавців.

Так, наприклад, у визначених випадках працівник може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві, або оформити відпустку без збереження заробітної плати на весь час воєнного стану.

Роботодавець же об'єктивно наділений більшим обсягом повноважень, зокрема для будь-якої категорії працівників може встановити випробувальний строк при прийнятті на роботу, укладати строкові трудові договори у період дії воєнного стану, або перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди.

Таким чином, прийнятий Закон № 2136 покликаний не лише на розширення прав роботодавців, але й на забезпечення прав працівників.

Другим у законодавство про працю зміни внесено прийнятим законом № 2253-IX, яким розширено трудові гарантії у воєнний час для працівників, передбачено можливість укладення колективного договору фізичною особою, яка використовує найману працю, врегульовано деякі питання дискримінації у сфері трудових

¹ Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5371&skl=10 (дата звернення: 28.06.2022 року).

правовідносин, уточнено положення законодавства щодо масових вивільнень працівників.

Новаціями Закону № 7251 є запровадження додаткових підстав для звільнення працівника:

- 1) через смерть ФОП-роботодавця, або визнання його безвісно відсутнім, або оголошення померлим;
- 2) через відсутність на роботі понад 4 місяці;
- 3) через неможливість забезпечення необхідних умов праці, внаслідок знищення засобів виробництва або майна роботодавця в результаті бойових дій.

Також Законом № 7251 внесено зміни в частині відпусток, зокрема грошові компенсації за невикористані працівником дні щорічних відпусток, а також додаткової відпустки на дітей, які він не одержав за життя, виплачуватимуть членам сім'ї, а у разі їх відсутності такі кошти увійдуть до складу спадщини. А також безпрецедентна зміна – скасування на період воєнного стану окремих обмежень, передбачених антикорупційним законодавством щодо зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю. Держслужбовці та посадові особи місцевого самоврядування (крім виборних посад) зі статусом ВПО або під час простою, призупинення трудового договору, відпустки без збереження зарплати, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку зможуть укладати трудові договори (контракти) або правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або ФОП, відносно яких не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень [4, с. 60].

Прийняття Верховною Радою України змін до кодексу законів про працю України дозволило частково вирішити найбільш гострі питання щодо подолання воєнних викликів, які постали перед роботодавцями в частині організації трудових відносин та забезпечення трудових прав працівників. Разом з тим на сьогодні залишаються невирішеними ряд проблем, а також зберігаються старі законодавчі прогалини, пов'язані з неефективною організацією трудових відносин як під час воєнного стану, так і за мирних умов.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР/ Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Коментар Мінекономіки до Закону України від 15 березня 2022 року № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» / Роз'яснення Міністерства економіки України від 23.03.2022 р.

3. Черевко Н. О. Особливості та правове регулювання процедури надання згоди працівника на роботу в нових умовах праці. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2022. № 2.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин: Закон України від 05.04.2022 року, № 7251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-IX#Text> (дата звернення: 20.07.2022 року).

5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року, № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.06.2022 року).

6. Указ Президента України Про введення воєнного стану в Україні: Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 року, №2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.06.2022 року).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-260>

INFORMATION TECHNOLOGIES AND MODERN EDUCATIONAL SPACE

Chernyukh O. H.

*PhD of Medical Sciences,
Associate Professor at the Department of Bioorganic
and Biological Chemistry and Clinical Biochemistry
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine*

Information technologies in the modern format of education occupy a decisive place in the presentation, structure and structuring, processing of educational and scientific material. They are means of the educational process, tools for activation and evaluation of acquired theoretical and practical knowledge.